

NIEUWS OVER NEDERLANDSE PRACHTKEVERS (COLEOPTERA: BUPRESTIDAE)

Oscar Vorst, Theodoor Heijerman, Dré Teunissen & Guido Keijl

Als voorbereiding op een samenvattende publicatie over de Nederlandse prachtkeverfauna werd een grote hoeveelheid materiaal van deze keverfamilie uit openbare collecties en een aantal privéverzamelingen bewerkt. Hierbij werden twee soorten ontdekt die niet op de lijst van inlandse prachtkevers stonden: *Anthaxia godeti* en *Trachys scrobiculatus*. De eerste soort werd in 1938 al herkend, maar later als synoniem van *A. quadripunctata* beschouwd en weer afgevoerd. Hoewel *Anthaxia godeti* vroeger minder zeldzaam blijkt te zijn geweest dan de nauwerwante *A. quadripunctata*, moet de soort inmiddels als verdwenen worden beschouwd. *Trachys scrobiculatus* bleek onlangs in twee exemplaren in Zuid-Limburg verzameld. Naar aanleiding van recente vangsten van *Buprestis novemmaculata* dient de status van deze soort aangepast te worden van geïmporteerd in ingeburgerd.

INLEIDING

Prachtkevers vormen een grote, voornamelijk in de (sub)tropen verbreide familie van kevers. Veel soorten zijn opvallend, vaak metallisch, gekleurd. Een recente wereldcatalogus somt bijna 15.000 soorten op (Bellamy 2009). Nederland met zijn relatief koele Atlantische klimaat is bepaald arm aan prachtkevers. De kevercatalogus van Brakman (1966) geeft 22 soorten als inheems. Sindsdien zijn achtereenvolgens *Anthaxia salicis* (Fabricius, 1777) (Van Aartsen & Heijerman 1992), *Phaenops cyanea* (Fabricius, 1775) (Teunissen 2003) en *Chrysobothris solieri* Laporte & Gory, 1837 (Teunissen 2007) aan de Nederlandse lijst toegevoegd. Deze publicatie voegt hier op grond van collectiemateriaal *Anthaxia godeti* Gory & Laporte, 1839 (fig. 2) en *Trachys scrobiculatus* Kiesenwetter, 1857 (fig. 8) aan toe, die ontdekt werden bij de bewerking van de prachtkevers in de openbare collecties (RMNH, WU, ZMAN) en een aantal privéverzamelingen. Aanleiding vormde de aanstaande publicatie van een determinatiesleutel voor deze keverfamilie in de serie Entomologische Tabellen (Vorst 2009), waarin ook verspreidingskaarten zullen worden opgenomen. Daarnaast werd onlangs een drietal exemplaren van *Buprestis*



Figuur 1. *Buprestis novemmaculata* ♀, Bergen (NH), 16-22.VIII.2009. Maatstreepjes geven ware grootte aan. Foto Theodoor Heijerman.

Figure 1. *Buprestis novemmaculata* ♀, Bergen (NH), 16-22.VIII.2009. Scale lines indicate the true size. Photo Theodoor Heijerman.



Figuur 2. *Anthaxia godeti* ♂, Venlo, VI.1902. Foto Theodoor Heijerman.

Figure 2. *Anthaxia godeti* ♂, Venlo, VI.1902. Photo Theodoor Heijerman.

novemmaculata Linnaeus, 1767 (fig. 1) verzameld naar aanleiding waarvan de status van deze soort wordt aangepast van geïmporteerd in ingeburgerd. Het totaal aantal Nederlandse prachtkevers komt hiermee op 28.

Gebruikte afkortingen

RMNH – Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden; WU – Vakgroep Entomologie, Wageningen Universiteit; ZMAN – Zoologisch Museum Amsterdam; CCS – collectie J.C.P.M. van de Sande (Amsterdam); CJC – collectie J.G.M. Cuppen, Ede; CTH – collectie Th. Heijerman, Wageningen.

SOORTBESPREKINGEN

Buprestis novemmaculata

Noord-Holland Bergen, Noord-Hollands Duinreservaat, 16-22.VIII.2009, 2 ♀ (fig. 1), 28.VIII-5.IX.2009, 1 ♀, G.O. Keijl & Th. Heijerman (RMNH, CTH).

Deze soort is voor het eerst gemeld door Teunissen (1997) op grond van twee exemplaren die door N.J. Schonewille in het Noord-Hollands Duinreservaat nabij Schoorl zijn waargenomen op 19 augustus 1995. Eén van beide exemplaren is verzameld en bevindt zich nu in de insectencollectie van de KNNV-afdeling Amsterdam. Omdat de dichtstbijzijnde vindplaatsen in Noord-Frankrijk en Oost- en Zuid-Duitsland liggen werden beide exemplaren als import beschouwd. Onlangs zijn in de duinen bij Bergen, vlakbij Schoorl, op twee locaties in totaal drie exemplaren van deze soort verzameld met behulp van raamvallen. Het lijkt hierdoor zeer aannemelijk dat de soort zich hier gevestigd heeft en *B. novemmaculata* dus als inlands beschouwd dient te worden.

De omgeving van beide vanglocaties wordt gevormd door droge kalkarme kustduinen met opgaande dennenbossen van zwarte den *Pinus nigra*, zeeden *P. pinaster* en grove den *P. sylvestris*, loofbomen als berk *Betula*, lijsterbes *Sorbus aucuparia*, zomereik *Quercus robur* en enkele beuken *Fagus sylvatica*, afgewisseld met heidevelden met onder andere struikheide *Calluna vulgaris* en kraaiheide *Empetrum nigrum*. Een van beide vallen stond opgesteld aan de zuidrand van een perceel zwarte dennen met ondergroei van onder andere lijsterbes (fig. 3), de andere aan de westrand van een gemengd bos met hoofdzakelijk zomereik, beuk en enkele zwarte dennen (waaronder een aantal grote, dode exemplaren).

Buprestis novemmaculata komt in grote delen van Europa en Noord-Afrika voor, in het oosten tot



Figuur 3. Lokatie van de raamval in het Noord-Hollands Duinreservaat waarmee twee exemplaren van *Buprestis novemmaculata* werden verzameld. Foto Theodoor Heijerman.

Figure 3. Locality of the window trap at the Noord-Hollands Duinreservaat with which two specimens of *Buprestis novemmaculata* were caught. Photo Theodoor Heijerman.

in Siberië (Bílý et al. 2006). In het noorden reikt het areaal tot in Zuid-Zweden en Finland (Bílý 1982). De soort schijnt in heel Duitsland zeldzaam te zijn, met name in het westen van het land (Harde 1979, Horion 1955); er zijn geen vondsten bekend uit de aan ons land grenzende deelgebieden (Köhler & Klausnitzer 1998). Na 1950 is *B. novemmaculata* waargenomen in voormalig Oost-Duitsland (Brandenburg, Sachsen-Anhalt, Sachsen) en Zuid-Duitsland (Baden, Bayern). Recent is de soort van Nedersachsen gemeld (Niehuis 2004). Hastir & Gaspar (2002) noemen haar voor de Belgische fauna zonder precieze vindplaatsen te vermelden, maar de recente Palaearktische catalogus noemt België echter niet (Bílý et al. 2006). Een onlangs gepubliceerde vondst van een exemplaar dat in 1956 werd verzameld te Anderlecht wordt als geïmporteerd beschouwd (Troukens 2009). In Groot-Brittannië ontbreekt de soort (Duff 2008). In Frankrijk is *B. novemmaculata* algemeen in het zuiden van het land en in het noorden slechts bekend van de Elzas en de departementen Marne en Somme. Alle andere vondsten in het noorden van Frankrijk zijn twijfelachtig en als import te beschouwen (Forel & Leplat 2000, Schaefer 1949, Sueur 1988).

De larve ontwikkelt zich in het pas afgestorven hout van met name stronken en dikkere stammen van diverse soorten naalddhout, vooral den *Pinus*. Hoewel de larve in Zuid-Europa een ontwikkelingsduur van een jaar kent, zou deze in Noord-Europa tenminste twee jaar duren (Bílý 1982, Horion 1955).

De recente vangsten in hetzelfde gebied waar *B. novemmaculata* veertien jaar eerder werd ontdekt maken het zeer waarschijnlijk dat de soort zich heeft gevestigd in de dennenbossen van het Noord-Hollands Duinreservaat. Onduidelijk is wanneer en hoe zij daar terecht gekomen is. Het feit dat de ontwikkeling van de houtbewonende larve meerdere jaren in beslag kan nemen vergroot de kans op versleping bij het transport van onbewerkt hout. Een natuurlijk voorkomen lijkt gezien de isolatie van de Noord-Hollandse populatie onwaarschijnlijk en het ligt voor de hand te veronderstellen dat de soort hier door toedoen van de mens beland is. Ook in het Zuid-Noorse Telemark en in het departement Somme in het noordwesten van Frankrijk leven geïsoleerde populaties (Sueur 1988, Zachariassen 1997). Van deze laatste populatie wordt vermoed dat zij geïntroduceerd werd met de grootschalige aanplant van *Pinus nigra* (Sueur 1988), een soort die op de Nederlandse vindplaats ook werd aangeplant. De deels vrij open droge duinbossen in combinatie met de geaccidenteerdheid van het terrein zorgen er voor dat er voldoende zonnige en luwe, dus warme, microhabitats voor deze warmteminnende kever en haar larven aanwezig zijn. Daarnaast bezit een smalle strook langs de kust van noordelijk Noord-Holland het hoogste aantal uren zonneschijn van het land (Heijboer & Nellestijn 2002).

Anthaxia godeti en *A. quadripunctata*

Anthaxia godeti Drenthe Dwingeloo, 2.VII.1942, 1 ex., 13.VI.1943, 2 ex., J.L. Post (ZMAN); Eext, 18.VI.1942, 2 ex., Evenhuis (ZMAN). Overijssel Deventer, .VI.1946, 1 ex., Nonnekens (ZMAN);

Diepenveen, 14.VI.1932, 1 ex., Kempers (ZMAN); Hellendoorn, 5.VI.1922, 8 ex., M. Liefstinck (RMNH, ZMAN); Holten, 10.VI.1960, 1 ♀, Van Heijnsbergen (ZMAN); Ommen, 21-24.VI.1918, 1 ♂, 1 ♀, Van der Wiel (ZMAN); Ootmarsum, 5-9.VI.1925, 1 ex., Van der Wiel (ZMAN); Schalkhaar, 12.VI.1920, 1 ex., 24.VI.1920, 2 ex., 30.VI.1920, 1 ex. (WU).

Gelderland Apeldoorn, ex., .v.1918, 1 ex., Kerkhoven (RMNH); Arnhem, 19.V.1952, 1 ex., Nonnekens (ZMAN); Barchem, .vii., 10 ex., .vii.1904, 1 ♂, 10 ex., MacGillavry (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*, ZMAN); Borculo, 7.VII.1935, 1 ex., A. Evers (ZMAN); Brummen, 24.V.1916, 1 ex., Valck Lucassen (RMNH); Eerbeek, .v.1916, 1 ex., .vi.1917, 2 ex., .v.1918, 1 ♀, 8 ex., Uyttenboogaart (WU, ZMAN); Ibid., 23-30.VI.1944, 1 ex., C. de Jong (RMNH); Eibergen, 15.VII.1904, 2 ex., De Vos (RMNH); Hoenderloo, 23.VII.1941, 1 ex., H.J. v.d. Linde (RMNH); De Hoge Veluwe, 21-26.VI.1937, 2 ex., Leidsche Biologen (RMNH); Lichtenvoorde, 20.VI.1932, 1 ex., Reclaire (ZMAN); Lochem, 1 ex., P. Tesch (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*); Ibid., .vi.1918, 10 ex., Dixon (RMNH, RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*); Ibid., 22-24.VI.1942, 2 ex., Brakman (RMNH); Ibid., .vi., 1 ♀, Van der Hoop (ZMAN); Loenen, 20.VI.1922, 20 ex., A.J. Buis (ZMAN); Nijmegen, .vii.1907, 3 ex., Uyttenboogaart (WU); Nunspeet, .v.1943, 2 ex., MacGillavry (ZMAN); Velp, 26.II.1937, 1 ex., De Vos (RMNH); Ibid., 20.VI.1940, 2 ex., 7.VI.1942, 1 ex., 22.V.1943, 1 ex., 15.VII.1943, 2 ex., 19.VII.1943, 1 ex., J. Koornneef (WU); Ibid., 6.VII.1943, 1 ex. (ZMAN); Wageningen, .vi.1942, 19 ex., Nonnekens (RMNH, ZMAN); Wilp, 6.VIII.1949, 1 ex., Van Doesburg (RMNH); Winterswijk, .vii., 1 ex., Everts (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*); Ibid., 18.VII.1918, 1 ex., Valck Lucassen (RMNH); Ibid., 16-20.VI.1921, 1 ex., Van Eldik (RMNH); Ibid., 19.VI.1921, 1 ♀, MacGillavry (ZMAN); Zelhem, 21-25.VI.1954, 1 ♂, 1 ex., Nonnekens (ZMAN).

Utrecht Baarn, 17.VI.1945, 4 ex., 18.VI.1945, 3 ex., Van Doesburg (RMNH); Ibid., 20.VII.1953, 1 ex., Nieland (ZMAN).

Zuid-Holland Loosduinen, 28.VII.1922, 1 ex., Dixon (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*); Maasland, .v-vii.1956, 1 ex., C.J. de Rond (ZMAN).

Noord-Brabant Eindhoven, 8-II.VI.1942, 1 ex., Brakman (RMNH); Ibid., .vi.1944, 1 ex., Berger (RMNH); Ibid., 12.V.1954, 1 ex., A.C. van Dijk (RMNH); Gilze-Rijen, 22.VII.1941, 1 ex., M.P. van Dijk (ZMAN); Loon op Zand, 13.VI.1951, 2 ex., C. de Jong (RMNH, ZMAN); Valkenswaard, Nederheide, 28.VI.1942, 1 ex., H.C. Blöte (RMNH); Waalre, 27.V.1956, 1 ex., Poot (RMNH); Ibid., 4.VI.1960, 2 ex., C.J. Ruurs (RMNH).

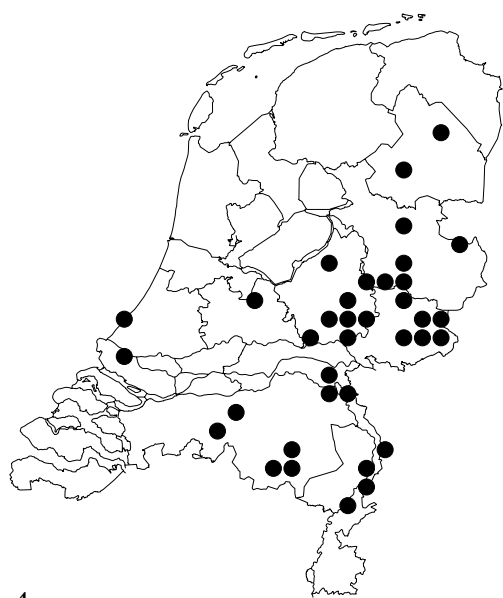
Limburg Arcen, 14.VII.1958, 1 ex., G. Bank Jr (ZMAN); Belfeld, 8.VI.1921, 2 ex., M. Liefstinck (RMNH); Maalbeek, 13.VI.1937, 1 ex., De Vos (RMNH); Mook, .viii.1910, 4 ex., .vi.1912, 8 ex., MacGillavry (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*, ZMAN); Ibid., 23.VI.1912, 2 ♀, 5 ex., Kempers (ZMAN); Plasmolen, .vi.1903, 1 ex., Valck Lucassen (RMNH); Ibid., .vii.1906, 1 ex., Dammerman (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*); Ibid., 23.VI.1912, 2 ex., De Vos (RMNH); Roermond, 16.VI.1919, 1 ex., ACW (ZMAN); Venlo, .vi., 2 ex., .vii., 1 ex., Van den Brandt (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*, ZMAN); Ibid., .vi., 5 ex., Leesberg (RMNH-Everts, onder *A. quadripunctata*); Ibid., .vi.1898, 1 ex., .vi.1902, 1 ♂ (fig. 2) 1 ex. (ZMAN); Ibid., 10.VI.1902, 2 ex., 13.VI.1903, 1 ex., De Vos (RMNH); Ibid., .v.1930, 1 ex., Berger (RMNH).

Anthaxia quadripunctata Vindplaatsen buiten Zuid-Limburg: **Gelderland** Arnhem, 17.VI.1951, 1 ex., Berger (RMNH); Assel, 14.VII.1979, 2 ex., Van Aartsen (RMNH).

Noord-Holland Amsterdam, .iv.1942, 1 ♂ (ZMAN); Zeeburg, 4.V.1914, 1 ♂ (ZMAN).

Noord-Brabant Borkel en Schaft, .vi.1975, 1 ex., Berger (RMNH); Deurne, 17.IX.1949, 1 ex., Brakman (RMNH); Ibid., 13.VI.1975, 4 ex., J.C.P.M. van de Sande (CCS).

Limburg Exaeten, 1 ex., Rüschkamp (RMNH-Everts); Horst, 7.VII.1977, 1 ♀, Dolleman (ZMAN); Kronenberg, Blakt, 27.VII.1974, 2 ex., J. Cuppen (CJC); Maalbeek, 8.VI.1937, 4 ex., Van Nidek (ZMAN); Roermond, .vi.1965, 1 ex., Berger (RMNH); Venlo, 1 ♂, Van den Brandt (ZMAN); Ibid., .vi.1937, Uyttenboogaart, 6 ex., 3 ex. (cf. *quadripunctata*) (WU); Ibid., 6.VI.1937, 1 ex., Van Nidek (ZMAN); Ibid., 11.VI.1937, 4 ex., Kempers (ZMAN); Vlodrop, 2 ex., P. Tesch (RMNH-Everts).

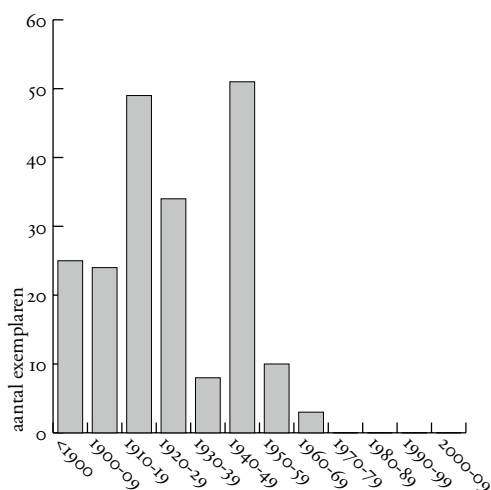


4

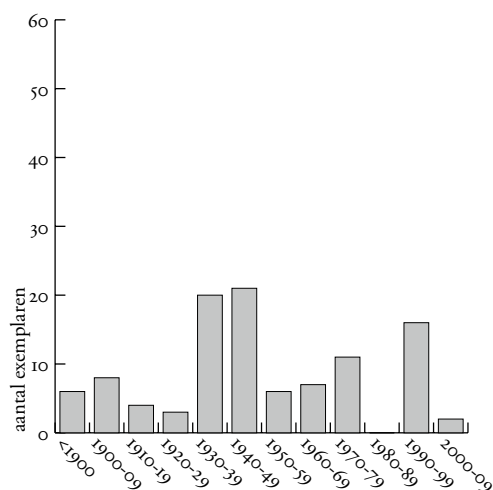


5

Figuur 4-5. Verspreiding in Nederland van 4. *Anthaxia godeti* en 5. *A. quadripunctata* in een 10×10 km RD-grid.
Figure 4-5. Distribution in the Netherlands of 4. *Anthaxia godeti* and 5. *A. quadripunctata* on a 10×10 km RD-grid.



6



7

Figuur 6-7. Aantal verzamelde exemplaren per decennium van 6. *Anthaxia godeti* en 7. *A. quadripunctata*. De periode '< 1900' bevat ook de ongedateerde exemplaren.
Figure 6-7. Number of collected specimens per decade of 6. *Anthaxia godeti* and 7. *A. quadripunctata*. The period '< 1900' includes the undated specimens.

De eerste vermelding van deze soort dateert van meer dan zeventig jaar geleden, als Van der Wiel tijdens de 71-ste wintervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging bericht dat de 'de heer Obenberger verleden jaar - tijdens zijn bezoek aan ons land - zijne Buprestiden gereviseerd heeft ... Naar aanleiding hiervan kan Spr[eker] de volgende soorten en vormen als nieuw voor ons land melden: *Anthaxia submontana* Obbg. (*Goudeti* Cast.), eene soort, welke zeer verwant is aan (doch geene var. van) *A. 4-punctata* L.' (Van der Wiel 1938). Brakman (1966) behandelt *A. submontana* echter als synoniem van *A. quadripunctata* en Van der Wiel's melding raakte hierdoor vergeten.

Bij de bewerking van het materiaal van *Anthaxia quadripunctata* in het ZMAN door de eerste auteur bleek inderdaad een twintigtal exemplaren als *A. submontana* Obenberger, 1930 [= *A. godeti*] geëtiketteerd te zijn door Obenberger. Jan Obenberger was een vermaard Tsjechisch buprestiden-specialist die leefde van 1892 tot 1964. In 2002 determineerde Dré Teunissen eveneens enkele van deze exemplaren als *A. godeti*. Genoeg aanleiding dus om al het Nederlandse materiaal van *A. quadripunctata* te reviseren.

Overigens werd de naam *Anthaxia submontana* door Obenberger (1930) voorgesteld voor de soort die tot dan toe als *A. godeti* bekend stond, omdat *A. godeti* zoals beschreven door Gory en Laporte naar zijn mening als synoniem van *A. quadripunctata* diende te worden begrepen, zonder daartoe overigens typemateriaal bestudeerd te hebben. Vandaar dat latere auteurs deze interpretatie niet hebben overgenomen (Schaefer 1937).

Tegenwoordig wordt *A. godeti* algemeen als zelfstandige soort beschouwd (Bellamy 2008, Bílý 1982, Bílý et al. 2006), maar in het verleden is er veel onduidelijkheid geweest over de status van dit taxon. Sommige auteurs vatten dit op als ondersoort, vorm of zelfs synoniem van *A. quadripunctata* (Brakman 1966, Horion 1955, Obenberger 1917, Porta 1929, Théry 1942), terwijl

anderen het als goede soort beschouwden (Bedel 1921, Harde 1979, Schaefer 1937, 1949). Niet zo verwonderlijk, want beide soorten zijn slechts met veel moeite uit elkaar te houden. Ze lijken sterk op elkaar en zijn bovendien behoorlijk variabel. Hierdoor zijn ze in de praktijk alleen met zekerheid te determineren aan de hand van vergelijkingsmateriaal. *Anthaxia godeti* is doorgaans iets plomper gebouwd dan *A. quadripunctata*, waarbij het uiteinde van de dekschilden stomper is. De raspachtige sculptuur op de dekschilden is vlakker en minder duidelijk dan bij *A. quadripunctata*, bij welke de sculptuur min of meer dakpansgewijs is. De zijrand van het halsschild is stomper en meestal slechts tot halverwege naar voren doorlopend. De netsgewijze rimpeling op het voorhoofd is meestal van een duidelijke chagrinering op zowel de rimpels als in de mazen voorzien, waar deze bij *A. quadripunctata* doorgaans ontbreekt. Voor meer details over de determinatie wordt verwezen naar Vorst (2009).

Na revisie van het Nederlandse materiaal van *A. quadripunctata* bleek het bij ongeveer tweederde van de exemplaren om *A. godeti* te gaan. Deze soort kende in Nederland een ruime verspreiding op de zandgronden van het Pleistoceen (fig. 4). Opmerkelijk genoeg is zij inmiddels uit ons land verdwenen. Figuur 6 geeft het verloop van de vangsten per decennium weer. Het grootste aantal exemplaren werd verzameld in de jaren 1940, daarna is het aantal vangsten snel afgenomen. De laatste vondsten stammen uit 1960 van Holten en Waalre.

Anthaxia quadripunctata blijkt daarentegen voornamelijk in Zuid-Limburg voor te komen, een streek waar *A. godeti* juist ontbreekt (fig. 5). Ook in de rest van de provincie Limburg en aangrenzend Noord-Brabant wordt *A. quadripunctata* waargenomen. Daarbuiten is de soort slechts bekend van de Veluwe en Amsterdam. Hoewel de soort in deze laatste plaats meerdere malen werd verzameld lijkt het waarschijnlijk dat zij hier met hout werd ingevoerd. De verdeling van de vangsten van *A. quadripunctata* over de decennia

is weergegeven in figuur 7. Alle exemplaren uit de jaren 1990 zijn afkomstig uit het Bovenste Bosch, waar de soort in juni 1991 door verschillende coleopterologen werd verzameld. Het verschil in verspreiding tussen beide soorten in ons land onderschrijft de (onder)soortstatus van beide taxa.

Door de verwarring met *A. quadripunctata* is het lastig een betrouwbaar beeld van de verspreiding van *A. godeti* uit de literatuur samen te stellen. Het areaal beslaat in elk geval grote delen van Europa en reikt tot in Siberië (Bílý et al. 2006) en het zuiden van Scandinavië (Bílý 1982). In de ons omringende landen is ze slechts bekend van Duitsland, ondermeer uit het aan ons land grenzende Nordrhein (Köhler & Klausnitzer 1998); ze ontbreekt in Groot-Brittannië, België en Denemarken (Duff 2008, Hansen 1996, Hastir & Gaspar 2002).

De larven van beide soorten ontwikkelen zich direct onder de schors van pas afgestorven twijgen, takken en stammen van naaldhoutsoorten. Algemeen wordt aangenomen dat *A. godeti* zich voornamelijk in den *Pinus* ontwikkelt en *A. quadripunctata* doorgaans in spar *Picea* (Brechtel & Kostenbader 2002). Maar *A. godeti* zou zich ook in fijnspar *Picea abies* ontwikkelen (Kamp 1966). Voor *A. quadripunctata* worden naast spar ook nog zilverspar *Abies*, larix *Larix* en den *Pinus* als waardplant genoemd (Kamp 1966, Brechtel & Kostenbader 2002).

Bedel (1921) meldt over het voorkomen van *Anthaxia godeti* in de omstreken van Parijs: 'Cette espèce a fait son apparition dans les environs de Paris vers 1887, où je l'ai trouvée pour la première fois dans la forêt de Fontainebleau; depuis elle s'est propagée et acclimatée dans la plupart des autres plantations de pin sylvestre.' Aangezien dennen in Nederland nauwelijks als inheems zijn te beschouwen is het voorkomen bij ons ook als een gevolg van de grootschalige aanplant van dennen eind negentiende en begin twintigste eeuw op te vatten. De dennen zijn gebleven, maar *A. godeti* lijkt verdwenen. Des te opmerkelijker



Figuur 8. *Trachys scrobiculatus*, Schin op Geul, 15.VIII.2000. Foto Theodoor Heijerman.
Figure 8. *Trachys scrobiculatus*, Schin op Geul, 15.VIII.2000. Photo Theodoor Heijerman.

is dit in het licht van de recente succesvolle vestiging van een andere dennenbewonende prachtkever *Phaenops cyanea* (Teunissen 2003). In Duitsland lijkt *A. godeti* niet of veel minder achteruit gegaan; zo zijn er van vrijwel alle deelgebieden meldingen van na 1950 (Köhler & Klausnitzer 1998).

Trachys scrobiculatus

Limburg Schin op Geul, Genhoes, 15.VIII.2000, 2 ex. (fig. 8), Heijerman (CTH).

Twee exemplaren van dit kleine prachtkevertje stonden tot nu toe onopgemerkt in de collectie van de tweede auteur. De vindplaats betreft een bloemrijk kalkgrasland gelegen op een zuidhelling. Karakteristieke plantensoorten waren ondermeer gewone brunel *Prunella vulgaris*, rolklaver *Lotus* en wilde marjolein *Origanum vulgare*.

Het grasland was juist gemaaid waardoor zeven van het maaisel een rijke keverbuit opleverde, waaronder dus ook twee exemplaren van *T. scrobiculatus*.

Deze kleine *Trachys*-soort lijkt nogal op *T. troglodytes* Gyllenhal, 1817. Deze laatste is echter gemiddeld groter, is op de halsschildschijf van duidelijke punten voorzien en bezit een tweekleurige bovenzijde met bronskleurige kop en halsschild en metallisch donkerblauwe dekschilden. *Trachys scrobiculatus* is effen donker bronskleurig en op de halsschildschijf slechts in het bezit van zeer fijne, nauwelijks waarneembare puntjes. In de sleutel van Harde (1979) heet deze soort ten onrechte *T. pumilus* (Illiger, 1803). Dit is echter een andere soort die niet in Midden-Europa voorkomt (Bilý et al. 2006, Schaefer 1949).

Trachys scrobiculatus komt door geheel Midden-Europa voor (Bilý et al. 2006), in het noorden tot Denemarken en Zuid-Noorwegen (Bilý 1982, Hansen 1996). Veel bronnen noemen daarnaast, vermoedelijk in navolging van Schaefer (1949), ook het voorkomen in Zuid-Europa en Noord-Afrika (Bilý 1982, Brechtel & Kostenbader 2002, Niehuis 2004) maar de taxonomische verwarring bij deze soort en zijn naaste verwanten is groot. De recente catalogus van Bilý et al. (2006) noemt van deze contreien alleen Griekenland. *Trachys scrobiculatus* is uit alle ons omringende landen bekend: Groot-Brittannië, België en Duitsland (Duff 2008, Hastir & Gaspar 2002, Köhler & Klausnitzer 1998).

De larve mineert in de bladeren van hondsdrif *Glechoma hederacea* (Brechtel & Kostenbader 2002). In Noord- en Midden-Europa is dit waarschijnlijk de gangbare waardplant. Daarnaast worden ook diverse soorten munt *Mentha* genoemd (Buhr 1954, Schaefer 1949). Net als zoveel soorten prachtkevers heeft *T. scrobiculatus* een voorkeur voor open, warme biotopen (Brechtel & Kostenbader 2002). Wellicht dat bij gericht zoeken naar bladmineers op dergelijke plekken in

het zuiden van het land meer vindplaatsen van deze soort ontdekt worden.

DANKWOORD

Wij danken A. van Assen (RMNH), B.J.H. Brugge (ZMAN), Y. Jongema (WU), B.M. Beijne-Nierop, J.G.M. Cuppen, J.C.P.M. van de Sande en N.J. Schonewille voor hun bijdrage aan deze publicatie. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland gaf toestemming voor het uitvoeren van keveronderzoek in het Noord-Hollands Duinreservaat in 2009.

LITERATUUR

- Aartsen, B. van & Th. Heijerman 1992. *Anthaxia salicis*, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 52: 131-132.
- Bedel, L. 1921. Faune des coléoptères du Bassin de la Seine. Tome IV. Deuxième fascicule. Serricornia. – Société Entomologique de France, Paris: 165-234.
- Bellamy, C.L. 2008. A world catalogue and bibliography of the jewel beetles (Coleoptera: Buprestidae). Volume 3. Buprestinae: Pterobothrini through Agrilinae: Rhaeboscelina. – Pensoft, Sofia.
- Bellamy, C.L. 2009. A world catalogue and bibliography of the jewel beetles (Coleoptera: Buprestidae). Volume 5. Appendices, bibliography, indices. – Pensoft, Sofia.
- Bilý, S. 1982. The Buprestidae (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark. – Fauna Entomologica Scandinavica 10: 2-III.
- Bilý, S., E. Jendek, M.J. Kalashian, V. Kubán & M.G. Volkovitsh 2006. Family Buprestidae. – In: I. Löbl & A. Smetana (Eds), Catalogue of Palaearctic Coleoptera, Volume 3, Scarabaeoidea - Scirtoidea - Dascilloidea - Buprestoidea - Byrrhoidea. Apollo Books, Stenstrup: 325-421.
- Brakman, P.J. 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. – Monographieën van de Nederlandsche Entomologische Vereniging 2: i-x, 1-219.
- Brechtel, F. & H. Kostenbader (Eds) 2002. Die

- Pracht- und Hirschkäfer Baden-Württembergs.
– Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.
- Buhr, H. 1954. Zur Kenntnis der Biologie und der Verbreitung minierender Käfer. [1. Teil] – Archiv der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg 1: 289–380.
- Duff, A.G. (Ed.) 2008. Checklist of beetles of the British Isles. 2008 edition. – Privately published, Wells.
- Forel, J. & J. Leplat 2000. Les buprestides de France. Volume 2. Compléments et Iconographies. – Hillside Books, Canterbury.
- Hansen, M. 1996. Katalog over Danmarks biller. – Entomologiske Meddelelser 64: 1–231.
- Harde, K.W. 1979. Familie Buprestidae, ohne Tribus Agrilini. – In: H. Freude, K.W. Harde & G.A. Lohse (Eds), Die Käfer Mitteleuropas, Band 6, Diversicornia. Goecke & Evers, Krefeld: 203–230, 243–248.
- Hastir, P. & C. Gaspar 2002. Les ‘richards’ (Coleoptera, Buprestidae) de la faune Belgique: éthologie, phénologie, classification et systématique. – Notes Fauniques de Gembloux 47: 3–39.
- Heijboer, D. & J. Nellestijn 2002. Klimaatatlas van Nederland. De normaalperiode 1971–2000. – Elmar, Rijswijk.
- Horion, A. 1955. Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band IV. Sternoxia (Buprestidae), Fossipedes, Macroductylia, Brachymera. – München.
- Kamp, H.J. 1966. Ein weiterer Beitrag zur südbadischen Käferfauna. – Mitteilungen des Badischen Landesvereins für Naturkunde und Naturschutz N.F. 9: 329–334.
- Köhler, F. & B. Klausnitzer (Eds) 1998. Verzeichnis der Käfer Deutschlands. – Entomologische Nachrichten und Berichte, Beiheft 4: [i–ii], 1–185.
- Niehuis, M. 2004. Die Prachtkäfer in Rheinland-Pfalz und im Saarland. – Gesellschaft für Naturschutz und Ornithologie Rheinland-Pfalz, Landau.
- Obenberger, J. 1917. Holarktische Anthaxien. Beitrag zu einer Monographie der Gattung. – Archiv für Naturgeschichte (A) 82 (8) [1916]: 1–187, 1 pl.
- Obenberger, J. 1930. Buprestidae II. – Coleopterorum Catalogus III: 213–568.
- Porta, A. 1929. Fauna Coleopterorum Italica. Vol. III. Diversicornia. – Stabilimento Tipografico Piacentino, Piacenza.
- Schaefer, L. 1937. Les *Anthaxia* de France (Col. Buprestidae). Supplément à la 1re partie. – Annales de la Société Entomologique de France 106: 173–282.
- Schaefer, L. 1949. Les buprestides de France. Tableaux analytiques des coléoptères de la faune franco-rhénane. Famille LV1. – E. le Mout, Paris.
- Sueur, F. 1988. Présence de *Buprestis novemmaculata* L. dans la Somme (Col. Buprestidae). – l’Entomologiste 44: 88.
- Teunissen, A.P.J.A. 1997. Twee prachtkevers nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 57: 197–199.
- Teunissen, [A.P.J.A.] 2003. Blauwe dennenprachtkever *Phaenops cyanea* (Coleoptera: Buprestidae) nu ook in Nederland waargenomen. – Entomologische Berichten 63: 165.
- Teunissen, A.P.J.A. 2007. Een nieuwe aanwinst voor de Nederlandse fauna: de goudgepunteeerde dennenprachtkever *Chrysobothris solieri* (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 67: 67.
- Théry, A. 1942. Coléoptères Buprestides. – P. Lechevalier, Paris. [Faune de France 41]
- Troukens, W. 2009. Nieuwe vondsten van prachtkevers aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Buprestidae). – Phegea 37: 75–78.
- Vorst, O. 2009. De Nederlandse prachtkevers (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Tabellen 4: 1–64.
- Wiel, P. van der 1938. [Nieuwe Nederlandse keversoorten.] In: Verslag van de een-en-zeventigste wintervergadering der Nederlandsche Entomologische Vereniging. – Tijdschrift voor Entomologie 81: xxxii–xxxiii.
- Zachariassen, K.E. 1997. *Buprestis novemmaculata* L. (Coleoptera, Buprestidae) found in Norway. – Fauna Norvegica (B) 44: 158.

SUMMARY

News on Dutch jewel beetles (Coleoptera: Buprestidae)

A survey of the Dutch buprestid material in public and private collection revealed the presence of two species new to the Dutch list: *Anthaxia godeti* and *Trachys scrobiculatus*. The former used to be widespread on the Pleistocene sandy soils in the eastern half of the Netherlands. While this species was last recorded in 1960, its sibling *A. quadripunctata* is still present in the south-eastern part of the country. Two specimens of *T. scrobiculatus* have been collected in 2000 at Schin op Geul (province of Limburg). Recently three specimens of *Buprestis novemmaculata* were collected in window traps operated in the extensive pine forests near Bergen (province of Noord-Holland). As two specimens of this species were recorded in 1995 at the same locality, we consider *B. novemmaculata* to be a naturalized introduction. The Dutch faunal list currently counts 28 species of Buprestidae.

O. Vorst
Poortstraat 55
3572 HD Utrecht
vorst@xs4all.nl

Th. Heijerman
Tarthorst 597
6708 HV Wageningen

A.P.J.A. Teunissen
Strausslaan 6
5251 HG Vlijmen

G.O. Keijl
Brederodestraat 16a
1901 HW Bakkum